

การรวบรวมและศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของเฟินสกุลต่างๆ

นายอนุ สุวรรณโณ^{๑/} นายวินัย สมประสงค์^{๒/} นายอนุ สุวรรณโณ^{๑/}
นางสาวนัตยา คำอำไพ^{๓/} นางเพ็ญลักษณ์ ชูดี^{๔/} นางสาววิชญา ศรีสุข^{๕/}
นางสาววิภาดา แสงสร้อย^{๖/} นางเยาวภา เต้าชัยภูมิ^{๗/}

บทคัดย่อ

เฟินในประเทศไทยมีอยู่ราว ๑๓๐ สกุล ๖๗๑ ชนิด มีการกระจายพันธุ์ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทั้งเฟินเขตร้อน และเฟินเขตหนาว มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เฟินจึงใช้เป็นตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของป่าได้เป็นอย่างดี พื้นที่ส่วนใหญ่ของป่าเมืองไทยซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเฟิน ได้รับผลกระทบจากการบุกรุกทำลายป่า ชนิดและปริมาณของเฟินลดลง การดำเนินการวิจัยในทุกๆ ด้านของเฟินจึงเป็นการแก้ปัญหาการลดลงของเฟินในธรรมชาติ และเป็นการหาวิธีการให้เฟินได้รับความนิยมนในการปลูกเลี้ยงให้มากขึ้น

ผลการทดลอง รวบรวมพันธุ์เฟินได้จำนวน ๗ สกุล ๔๙๕ ต้น โดยเป็นเฟินชายผ้าสีดาสายพันธุ์แท้จำนวน ๑๘ สกุล ๗๙ ต้น ชายผ้าสีดากลายพันธุ์และลูกผสม จำนวน ๑๑ สกุล ๑๗ ต้น เฟินข้าหลวง จำนวน ๖ สกุล ๔๑ ต้น เฟินตัดใบ จำนวน ๗ สกุล จำนวน ๗๐ ต้น เฟินต้น จำนวน ๑ สกุล ๓๗ ต้น เฟินสาย จำนวน ๙ สกุล ๑๐๒ สายเฟินก้านดำ จำนวน ๒๕ สกุล จำนวน ๑๒๗ ต้น และเฟินสกุลอื่นๆ จำนวน ๓ สกุล ๒๔ ต้น ได้ทำการบันทึกการเจริญเติบโต บันทึกภาพถ่ายของเฟินทุกสกุล และได้ออกแบบฟอร์มการเก็บบันทึกลักษณะประจำพันธุ์ของเฟินสกุลชายผ้าสีดา เฟินตัดใบ และเฟินต้นแล้ว

ปัจจุบันยังมีเฟินอีกหลายสกุลที่ยังไม่ได้ทำการเก็บรวบรวมเพื่อศึกษา ทั้งที่มีการนำมาทำการค้าแล้ว การอนุรักษ์สายพันธุ์เฟินเป็นสิ่งจำเป็นในการทำการวิจัยเพื่อเป็นแหล่งพันธุกรรม ซึ่งจะได้ดำเนินการต่อไป

^{๑/} ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่

^{๒/} สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

^{๓/} ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง

^{๔/} ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี

^{๕/} ศูนย์วิจัยพืชสวนเลย

^{๖/} ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรแพร่

^{๗/} ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเพชรบูรณ์

๑. คำนำ

เฟินในประเทศไทยมีอยู่ราว ๑๓๐ สกุล ๖๗๑ ชนิด มีการกระจายพันธุ์ทั่วทุกภาคของประเทศไทย ทั้งเฟินเขตร้อน และเฟินเขตหนาว เฟินมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง แต่ละชนิดมีความแตกต่างกันด้านลักษณะถิ่นที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มเฟินดินทนแดด (Terrestrial-Sun-Ferns) เฟินดินชอบร่มเงา (Terrestrial-Shade-Ferns) เฟินเถาเลื้อย (Climbing Ferns) เฟินเกาะอาศัย (Epiphytes) เฟินผา (Lithophytic Ferns หรือ Rock Ferns) เฟินน้ำ (Aquatic Ferns) และเฟินภูเขา (Mountain Ferns) เฟินจึงใช้เป็นตัวชี้วัดความสมบูรณ์ของป่าได้เป็นอย่างดี มีรายงานพื้นที่ส่วนใหญ่ของป่าเมืองไทยซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของเฟินได้รับผลกระทบจากการบุกรุกทำลายป่า ชนิดและปริมาณของเฟินลดลง ซึ่งเฟินป่าของไทยที่น่าสนใจมีหลายสกุลด้วยกัน ได้แก่ สกุลชายผ้าสีดำ เช่น ชายผ้าสีดำเขากวางตั้ง ชายผ้าสีดำปักข์ใต้ และชายผ้าสีดำหูช้างไทย ซึ่งเป็นเฟินประดับที่อยู่ในความนิยมของนักจัดสวน นักสะสม ใช้เป็นไม้ประดับ เฟินบางชนิดมีลักษณะเป็นเถาเลื้อย คล้ายเถาวัลย์เหินยว ทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เช่น สำเริงหรือผักกูดแดง (Stenochlaena) และสกุลย่านลิเภา (Lygodium) เป็นเฟินที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน เฟินบางชนิดมีความแข็งแรงลำต้นสูงขนาดใหญ่ คล้ายต้นปาล์ม เช่น สกุลหมี่ดำ (Cyathea) ซึ่งเป็นเฟินกลุ่มพืชดึกดำบรรพ์ เฟินเหล่านี้มีเนื้อไม้เป็นเส้นใยแข็ง ลำต้นของมันจึงถูกนำมาใช้สำหรับแกะสลัก กระถางต้นไม้ ไม้หลัก ภาชนะใส่ของเครื่องใช้ และเป็นเครื่องปลูก เฟินอีกหลายชนิดให้ใบและยอดอ่อนเป็นอาหารประเภทผักจิ้ม เช่น กูดห้วย กูดน้ำหรือผักกูด หลายชนิดมีการผลิต เพื่อประโยชน์ในเชิงการค้าใช้ทำไม้ตัดใบ เช่น เฟินใบมะขาม เฟินหนั่ง ปี ๒๕๕๐ ใบเฟินมีมูลค่าการส่งออกจัดอยู่ ๑๐ อันดับแรกของการส่งออกใบไม้ประดับที่ไทยมีการส่งออก ๘๕ ชนิด มีมูลค่าการส่งออกประมาณ ๔ ล้านบาท ดังนั้นเฟินจึงมีประโยชน์หลากหลาย เฟินเป็นพืชที่ผสมพันธุ์ ขยายพันธุ์ยาก ปลูกเลี้ยงยาก เจริญเติบโตช้า และต้องการสภาพแวดล้อมจำเพาะ เฟินส่วนใหญ่จึงมีราคาสูง มีปัญหาการลักลอบเฟินจากป่าออกมาเพื่อการค้า เนื่องจากเป็นพืชที่กำลังอยู่ในกระแสความนิยมของตลาดโลก ต่างประเทศมีการผลิตในเชิงการค้ามากขึ้น เช่น เนเธอร์แลนด์ ในขณะที่ประเทศไทยกลุ่มผู้ปลูกเลี้ยงมักนำเข้าเฟินชนิดใหม่จากต่างประเทศ และส่วนใหญ่เก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากป่าเพื่อการค้า ขาดการวิจัยและพัฒนาโดยเฉพาะจากภาครัฐเพื่อกระตุ้นการผลิต และการตลาด ทั้งๆที่ไทยมีความสามารถในการแข่งขัน มีทุนทางทรัพยากรมากมาย มีสภาพแวดล้อมจำเพาะเหมาะสมกับการผลิตดังนั้นจึงควรเร่งรัดศึกษาทั้งการรวบรวมพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์ การขยายพันธุ์ และการเขตกรรมที่เหมาะสมสำหรับเฟินในสกุลต่างๆ ที่มีศักยภาพในเชิงการค้าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้ไทยเป็นผู้นำด้านการผลิตเฟินให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สามารถส่งเสริมให้เป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ได้ ดังนั้นควรจะศึกษาเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์เฟินและสร้างระบบฐานข้อมูลจากแหล่งต่างๆ การปรับปรุงพันธุ์เฟินลูกผสมที่มีสายพันธุ์ไทยเป็นสายพันธุ์หลัก และศึกษาเทคโนโลยีการผลิตเฟินสกุลต่างๆที่มีศักยภาพในเชิงการค้าต่อไป

๒. วิธีดำเนินการ

กิจกรรมที่ ๑ การอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและสร้างระบบฐานข้อมูล

การทดลองที่ ๑.๑ การรวบรวมและศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของพืชสกุลต่างๆ

- วิธีการ

๑. รวบรวมพืชสกุลก้านดำ สกุลขยฝ้ายสีดา สกุลข้าหลวง สกุลไลโคโปเดียม สกุลไมโครโซเรียม
กลุ่มพืชริบบิ้น กลุ่มพืชตัดใบ และพืชต้น

สกุลก้านดำ	ดำเนินการที่ ศวพ. เลย
สกุลขยฝ้ายสีดา / ข้าหลวง	ดำเนินการที่ ศวส. เชียงราย/ กคพ.
สกุลไลโคโปเดียม / ริบบิ้น	ดำเนินการที่ ศวส. ตรัง
กลุ่มพืชตัดใบ	ดำเนินการที่ ศวพ. แพร่
ไมโครโซเรียม	ดำเนินการที่ ศวพ. กาญจนบุรี
พืชต้น	ดำเนินการที่ ศวพ. เพชรบูรณ์

๒. ศึกษาลักษณะประจำพันธุ์ ลักษณะทางสัณฐานวิทยา ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ การเจริญเติบโต
ข้อดีเด่น ข้อจำกัด และศัตรูที่พบทำลาย ของพืชแต่ละชนิด

๓. ประเมินการใช้ประโยชน์และคุณค่าทางพืชสวน

๔. บันทึกข้อมูล ภาพถ่าย และภาพวาด

๕. จัดทำระบบฐานข้อมูลพืช

- เวลาและสถานที่

ดำเนินการเมื่อ ตุลาคม ๒๕๕๓ - กันยายน ๒๕๕๖

สถานที่

สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช
ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่
ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกาญจนบุรี
ศูนย์วิจัยพืชสวนเลย
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรแพร่
ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเพชรบูรณ์

๓. ผลการทดลองและวิจารณ์

กิจกรรมที่ ๑ การอนุรักษ์พันธุ์กรรมเฟินและสร้างระบบฐานข้อมูล

การทดลองที่ ๑.๑ การรวบรวมและศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของเฟินสกุลต่างๆ

ผลการทดลอง

การรวบรวมและศึกษาลักษณะทางพันธุกรรมของเฟินสกุลต่างๆ ได้ทำการรวบรวมเฟินสกุลต่างๆ และได้จัดทำแบบฟอร์มการเก็บข้อมูลลักษณะทางพฤกษศาสตร์และลักษณะประจำพันธุ์บางสกุลแล้วคือ ชายผ้าสีดา เฟินตัดใบ และกูดตัน ได้ปลูกเลี้ยงเฟินตามแหล่งต่างๆ ดังนี้

สกุล	จำนวนสายพันธุ์	สถานที่ดำเนินงาน
ชายผ้าสีดา <i>Platycirium</i>	๒๙	ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่
ข้าหลวง <i>Asplenium</i>	๖	ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่
เฟินตัดใบ	๘	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร แพร่
ก้านดำ <i>Adiantum</i>	๒๕	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรเลย
<i>Lycopodium</i>	๖	ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง
<i>Huperzia</i>	๓	ศูนย์วิจัยพืชสวนตรัง
กูดตัน Tree Ferns	๓๗ (ต้น)	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร เพชรบูรณ์
อื่นๆ	๓	

ตาราง แสดงชนิดและจำนวนเฟินที่ทำการรวบรวมไว้

ลำดับที่	สกุล	ชนิด	จำนวน (ต้น)	หมายเหตุ
	<i>Platycerium</i>			
๑		<i>Platycerium Holttumii</i>	๓	*
๒		<i>Platycerium wallichii</i>	๕	*
๓		<i>Platycerium coronarium</i>	๑๐	*
๔		<i>Platycerium ridleyi</i>	๕	*
๕		<i>Platycerium alciorne</i>	๒	*
๖		<i>Platycerium andinum</i>	๒	*
๗		<i>Platycerium bifurcutum</i>	๒๐	*
๘		<i>Platycerium ellisii</i>	๒	*
๙		<i>Platycerium elephantotis</i>	๔	*
๑๐		<i>Platycerium grande</i>	๑	*
๑๑		<i>Platycerium hillii</i>	๑๒	*
๑๒		<i>Platycerium madagascariense</i>		ตาย
๑๓		<i>Platycerium quadridichotomum</i>		ตาย
๑๔		<i>Platycerium stemaria</i>	๔	*
๑๕		<i>Platycerium suberbum</i>	๒	*

ลำดับที่	สกุล	ชนิด	จำนวน (ต้น)	หมายเหตุ
	Platynerium			
๑๖		<i>Platynerium veitchii</i>	๑	*
๑๗		<i>Platynerium wandae</i>	๓	*
๑๘		<i>Platynerium willinckii</i>	๓	*
๑๙		<i>Platynerium african oddity</i>	๒	*
๒๐		Platynerium Delight	๑	*
๒๑		Platynerium Mrs.D	๑	*
๒๒		Platynerium German	๑	*
๒๓		Platynerium Diversifolium	๒	*
๒๔		Platynerium Panama	๒	*
๒๕		Platynerium Blue boy	๒	*
๒๖		Platynerium Micky rainbow	๒	*
๒๗		<i>Platynerium Payton</i>	๒	*
๒๘		<i>Platynerium Forgii</i>	๑	*
๒๙		<i>Platynerium Mouna loa</i>	๑	*
	ข้าหลวง Asplenium			
๓๐		ข้าหลวงราชัญญา	๕	
๓๑		ข้าหลวงกลาย	๕	
๓๒		ข้าหลวงโอซาก้า	๑๕	
๓๓		ข้าหลวงเคนซอย	๕	
๓๔		ข้าหลวงต่างญี่ปุ่นใบแฉก	๑	
๓๕		ข้าหลวงหลังลาย <i>Asplenium nidus</i>	๑๐	
	กลุ่มเฟินตัดใบ			
๓๖		บอสตัน <i>Nephrolepis exaltata</i>	๑๐	*
๓๗		เฟินขนนก <i>Adiantum tenerum</i> Sw.var. <u>farleyense</u> (T.Moore) Andre	๑๐	*
๓๘		เกล็ดหอย <i>Nephrolepis cordifolia</i> Presl cv. Duffii	๑๐	*
๓๙		เฟินแก้วปิ่น <i>Microsorium nigrescens</i> (Bl.) Copel.	๑๐	*
๔๐		เฟินเงิน <i>Pteris cretica</i>	๑๐	*
๔๑		เฟินเขากวาง <i>Polypodium polycarpon</i> .	๑๐	*
๔๒		นาคราช <i>Davallia trichomanoides</i> Bl.	๑๐	*
	Tree ferns			
๔๓		เฟินต้น	๓๗	

ลำดับที่	สกุล	ชนิด	จำนวน (ต้น)	หมายเหตุ
	เฟินสาย			
๔๔		ช้องนางคลี่ <i>L. phlegmaria</i> L.	๔๕	
๔๕		ช้องนางคลี่ก้านดำ	๑๗	
	เฟินสาย			
๔๖		ช้องนางคลี่ก้านดำแคระ	๔	
๔๗		ช้องนางคลี่กระดุกงู	๔	
๔๘		ช้องนางคลี่ก้านขาว	๙	
๔๙		ช้องนางคลี่มาเลย์	๑๑	
๕๐		ช้องบลู <i>L. dalhousianum</i> Spring.	๔	
๕๑		ยมโดย <i>L. mummularifolium</i> Blume.	๘	
๕๒		สร้อยนางกรอง <i>H. carinata</i>	๑๒	
๕๓		สร้อยสิงห์ <i>H. squarrosus</i>	๑๕	
๕๔		แววปึกแมลงทับ <i>M. thailandicum</i>	๘	
	อื่นๆ			
๕๕		กิบแรด	๑๐	
๕๖		กูด้ายหมี	๖	
๕๗		เฟินแม่ไต้หวัน	๘	

หมายเหตุ * ได้ทำการจัดทำแบบบันทึกลักษณะประจำพันธุ์และได้เก็บข้อมูล

๔. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

การทดลองเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์กรรมเฟินและสร้างระบบฐานข้อมูล เริ่มการทดลองในปีงบประมาณ ๒๕๕๔ ซึ่งค่อนข้างที่จะเป็นเรื่องใหม่ของนักวิชาการที่รับผิดชอบเนื่องจากเฟินเป็นพืชที่เลี้ยงค่อนข้างยาก มีข้อจำกัดหลายอย่าง ในการรวบรวม การดูแลรักษา ให้เฟินไม่ตาย จากการทดลองที่ใช้เวลา ๓ ปีทำให้นักวิชาการที่รับผิดชอบเริ่มเรียนรู้ และสามารถที่จะปลูกเลี้ยงเฟินได้แต่ละสกุล ทำการรวบรวมและเริ่มจัดทำแบบบันทึกลักษณะทางด้านต่างๆ ของเฟินได้ซึ่งเฟินแต่ละสกุลมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทำให้การจัดทำแบบบันทึกยังต้องมีการพัฒนาขึ้นอีกตามประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบ การรวบรวมเฟินนั้นทำให้เรามีแหล่งพันธุ์กรรม ที่จะต่อยอดในการวิจัยในเชิงลึกขึ้นอีกได้

๕. เอกสารอ้างอิง

วินัย สมประสงค์ และคณะ. ๒๕๔๗. การศึกษาและรวบรวมเฟินแลพิชวงศ์ใกล้เคียงในอุทยานแห่งชาติภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการเกษตร ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๒ หน้า ๙๖-๑๐๙

อทิพัฒน์ บุญเพิ่มราศี. ๒๕๔๙. การพัฒนาสายพันธุ์เฟินในประเทศไทยและเฟินลูกผสมสายพันธุ์ใหม่

“ รัศมีโชติ ” Available : [http:// www.thaigreenagro.com/article.aspx](http://www.thaigreenagro.com/article.aspx).

ภัทรา แสงदानุช, และวีระ โดแวนเวีย. ๒๕๔๙. ปลุกเฟินอย่างมืออาชีพ. บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. ๒๕๔๙ ๑๕๙ หน้า.

นิรนามด. ๒๕๕๒. <http://www.geocities.com/fernthai๒๗๔/page๔.html> .๑๓/๘/๒๕๕๒.

อทิพัฒน์ บุญเพิ่มราศี. ๒๕๔๙. การพัฒนาสายพันธุ์เฟินในประเทศไทยและเฟินลูกผสมสายพันธุ์ใหม่ “ รัศมีโชติ ”

Available : [http:// www.thaigreenagro.com/article.aspx](http://www.thaigreenagro.com/article.aspx).

๖. ภาคผนวก

การจำแนกชนิดของเฟินในสกุลชายผ้าสีดา

เฟินสกุลชายผ้าสีดา นักพฤกษศาสตร์บันทึกไว้มี ๑๘ ชนิด อยู่ในออสเตรเลียและอินโดนีเซียมี ๕ ชนิด, ในทวีปอาฟริกา ๓ ชนิด, บนเกาะมาดากัสกา ๔ ชนิด, ในเอเชีย มี ๖ ชนิด และอเมริกากลาง มี ๑ชนิด สำหรับในประเทศไทยพบ ๔ ชนิด

ตารางแสดงการจำแนกชนิดของเฟินในสกุลชายผ้าสีดา

ชนิด	ลักษณะประจำชนิด
<i>Platycerium alcicorne</i> 	ลักษณะทั่วไป : เป็นเฟินเกาะอาศัย ขนาดกลาง เหง้าเลื้อยสั้น ฝักตัวอยู่ในระบบรากและใบกาบที่ห่อหุ้ม โผล่ออกมาเฉพาะปลายยอด ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑ ซม. ปกคลุมด้วยเกล็ดรูปลิ้นแฉก สีน้ำตาล สามารถสร้างตาหน่อใหม่ที่ปลายราก
<i>Platycerium andinum</i> 	ลักษณะทั่วไป : ทรงพุ่มต้น ผอม สูง สีเขียวอ่อนกว่า <i>Platycerium</i> ชนิดอื่น ทิ้งทั้งต้นปกคลุมด้วยขนละเอียดสีขาวนวลสามารถเกิดหน่อต้นใหม่ที่ปลายรากทางด้านข้างของต้นจนล้อมรอบลำต้นไม้ หรือที่เกาะอาศัย

ชนิด	ลักษณะประจำชนิด
<i>Platycerium bifurcatum</i> 	ลักษณะทั่วไป : ลำต้นเหง้าเป็นแท่งเลื้อยสั้น มีเกล็ดปกคลุมเหง้า เกล็ดที่เหง้า รูปยาวถึงรูปหอก สีน้ำตาลอ่อนถึงเข้ม ช่วงกลางเกล็ดมีแถบสีน้ำตาลเข้มไปเกือบถึงส่วนปลายของเกล็ด ขอบของเกล็ดเป็นแฉกเรียวยาวหรือขนยาว สีเขียวเมื่อยังอ่อน และเป็นสีน้ำตาลเมื่อแก่ มีรากออกจากเหง้าตลอดความยาว เมื่อปลายรากเจริญจนพ้นออกมาสัมผัสอากาศและแสงสามารถสร้างตาต้นอ่อนใหม่ได้ ทำให้เกิดเป็นกลุ่มหลายต้นอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนใหญ่โตได้ในกอที่มีอายุมากๆ
<i>Platycerium coronarium</i> 	ลักษณะทั่วไป : ท้วทั้งต้นสีเขียวอมเหลือง ลำต้นเป็นเหง้าเลื้อย ปลายยอดเหง้าปกคลุมด้วยเกล็ดเป็นแผ่นบาง สีน้ำตาล เจริญเติบโตออกใบใหม่ตลอดทั้งปี และโตเร็วมาก หากได้รับแสงและความชุ่มชื้นสม่ำเสมอ เหง้าสามารถแตกกิ่งตายอดใหม่ได้
<i>Platycerium elephantotis</i> 	ลักษณะทั่วไป : เป็นเฟินชายผ้าสีดาขนาดใหญ่ เหง้าขนาด ๑ ซม. ปกคลุมด้วยเกล็ดรูปลิ้น ยาว ๑.๕ ซม. เกล็ดสีน้ำตาล แถบกลางสีดำ ท้วทั้งต้นมีขนอ่อนปกคลุม สีเขียวอ่อน หรือเขียวอมเหลือง ในหน้าแล้ง มักพักตัว แม้ใบจะยังเขียวสด แต่การเจริญเติบโตช้า หรือไม่ออกใบใหม่ ต้นโตเต็มที่สามารถสร้างต้นอ่อนใหม่ที่ปลายราก

ชนิด	ลักษณะประจำชนิด
<i>Platycerium ellisii</i> 	ลักษณะทั่วไป : ขนาดเล็ก-กลาง เหง้าลำต้นเลื้อยขึ้นใบออกถี่ เหง้ามีเกล็ดปกคลุมแน่น เกล็ดรูปหอก เรียว ปลายแหลม สีฟางถึงสีน้ำตาลเข้ม ช่วงกลางเป็นแถบสีดำ มีขนสีขาวๆ ยาวได้ถึง ๕ มม. เหนือมีระบบรากสั้น และระบบรากอยู่ต้นใกล้กับตายอด ทิวทั้งต้นสีเขียวอมเหลือง ผิวเป็นเงามัน แทบไม่เห็นขน (รูปดาว stellate) เมื่อโตเต็มที่สามารถแตกหน่อต้นอ่อนที่ปลายรากได้
<i>Platycerium grande</i> 	ลักษณะทั่วไป : เป็นเฟินขนาดใหญ่ มีเหง้าเป็นแท่งกลมยาว ปลายยอดเหง้าปกคลุมด้วยเกล็ดสีน้ำตาลแดง ตัวเหง้าฝังจมอยู่ในระบบรากและใบกาบเก่าที่ซ้อนทับกัน
<i>Platycerium hillii</i> 	ลักษณะทั่วไป : เป็นเฟินเกาะอาศัยขนาดกลาง เหง้าเป็นแท่งสั้นขนาดเล็ก ปกคลุมด้วยเกล็ดผอมเรียวยาวและโค้งแบบเคียว สามารถแตกหน่อใหม่ที่ปลายราก และเจริญเป็นกลุ่ม
<i>Platycerium holttumii</i> 	ลักษณะทั่วไป : ทิวทั้งต้นสีเขียวปนน้ำเงิน มีขนนวลขาวปกคลุมทั่วใบแข็งแรงเป็นมัน เหมือนหนัง ลำต้นเป็นแท่งเหง้าแบบแท่งดินสอฝังตัวอยู่ในระบบรากและใบกาบห่อหุ้ม โผล่ออกมาแต่ตายอด ที่ยอดเหง้าปกคลุมแน่นด้วยเกล็ดยาว รูปขอบขนาน ปลายสอบแหลม เกล็ดมีขนาดใหญ่ได้ถึง ๑๕ x ๑.๕ มม. ขอบเกล็ดหยักเป็นซี่ฟัน

ชนิด	ลักษณะประจำชนิด
<i>Platycerium madagascariensc</i> 	ลักษณะใบกาบ : ที่ยับย่นและใบออกซ้อนทับกันแบบนี้ ทำให้ภายในใต้ใบกาบเป็นรูโพรง และ เป็นที่อยู่อาศัยได้ดีของมดและแมลงหลายชนิด ซึ่งเป็นการอยู่อาศัยร่วมกันแบบพึ่งพาและได้ประโยชน์ร่วมกัน ลักษณะใบชายผ้า : เป็นแผ่นหนาและกว้าง รูปสามเหลี่ยม ปลายแยกเป็นแฉกคู่ช่วงกลางใบ ๑-๓ ครั้ง แต่แฉกไม่ลึกมากนัก ปลายแฉกมนกลม
<i>Platycerium quadridichotomum</i> 	ลักษณะทั่วไป : เกล็ดที่เหง้า รูปหอก ปลายสอบแหลม กลางเกล็ดเป็นแถบสีดำ และมีขนละเอียดและใบเก่าจะแก่เหี่ยวแห้งไป และเข้าสู่สภาวะพักตัวในหน้าแล้ง เป็นเฟินชายผ้าสีดาขนาดกลาง ใบชายผ้าห้อยลง ปลายเป็นแฉก ๒ ชั้น หรือปลายใบเป็น ๔ แฉก
<i>Platycerium ridleyi</i> 	ลักษณะทั่วไป : ลำต้นเป็นเหง้าเป็นแท่ง สั้น ตัวเหง้ามีใบกาบและระบบรากห่อหุ้มมิด ปลายยอดเหง้ามีเกล็ดสีน้ำตาลปกคลุม เกล็ดเป็นรูปไข่คว่ำปลายมนโคนคอด หรือรูปช้อนปลายมน หรือสอบแคบปลายมน
<i>Platycerium stemaria</i> 	ลักษณะทั่วไป : เป็นเฟินชายผ้าสีดาขนาดกลาง เหง้ามีเกล็ดผอมเรียว รูปหอก ปลายแหลม สีโทนแดง-น้ำตาล ตรงกลางเกล็ดเป็นแถบสีดำ แต่ดำไม่ถึงปลายสุดของเกล็ด ขอบเกล็ดมีขนละเอียดอยู่ประปราย

ชนิด	ลักษณะประจำชนิด
<i>Platycerium superbum</i> 	ลักษณะทั่วไป : เป็นเฟินชายผ้าสีดาขนาดใหญ่ เป็นต้นเดี่ยว ไม่แตกหน่อต้นอ่อนใหม่ รูปทรงคล้าย P. holttumii, P. grande และ P. wandae
<i>Platycerium veitchii</i> 	ลักษณะทั่วไป : เป็นเฟินเกาะอาศัย ขนาดกลาง ลำต้นเหง้าเลื้อยสั้น เกล็ดที่เหง้ามีลักษณะเหมือน ของ P. bifurcatum มีระบบรากจำนวนมากและหนาแน่น เป็นก้อนฟองน้ำ สามารถสร้างหน่อต้นอ่อนใหม่จากปลายราก
<i>Platycerium wallichii</i> 	ลักษณะทั่วไป : เป็นเฟินชายผ้าสีดาด้านเดี่ยว ไม่แตกหน่อ มีขนาดกลาง หากอยู่ในป่าธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อาจพบต้นขนาดใหญ่ได้ ลำต้นเหง้าเป็นแท่งเลื้อยสั้น ปกคลุมแน่นด้วยเกล็ดแข็ง เกล็ดเป็นเส้นยาว สีน้ำตาลเข้ม บริเวณกลางเกล็ดสีอ่อน ทัวทั้งต้นมีขนนุ่มสั้น ทั่วไป ขนสีขาวนวล ใบหนานุ่มมือ เส้นใบปูดนูน มองเห็นได้ชัดเจน
<i>Platycerium wabdac</i> 	ลักษณะทั่วไป : คล้ายคลึงและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด กับ กระโปรงสีดา P. grande, กระเช้าสีดา P. holttumii และ P. superbum แต่ขนาดของ P. wandae ใหญ่กว่ามาก ในขณะที่ใบชายผ้ามีสัดส่วนสั้น เมื่อเทียบกับขนาดของต้น เป็นเฟินชายผ้าสีดาที่เจริญเติบโตเร็ว ในสภาพแวดล้อมที่มีแสงมาก-ปานกลาง มีความชุ่มชื้นในอากาศสูง ระบบรากมีช่วงแห้งสลับเปียก

ชนิด	ลักษณะประจำชนิด
<i>Platycerium willinckii</i> 	ลักษณะทั่วไป : เป็นเฟินขนาดกลาง ทั้งต้นสีเขียวอมเหลืองถึงเขียวเทา ใบหนาเหมือนแผ่นหนัง มีขน(รูปดาว)สีขาวปกคลุมทั่ว แตกหน่อจากปลายราก เจริญจากด้านข้างของใบกาบและเจริญเติบโตอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนใหญ่